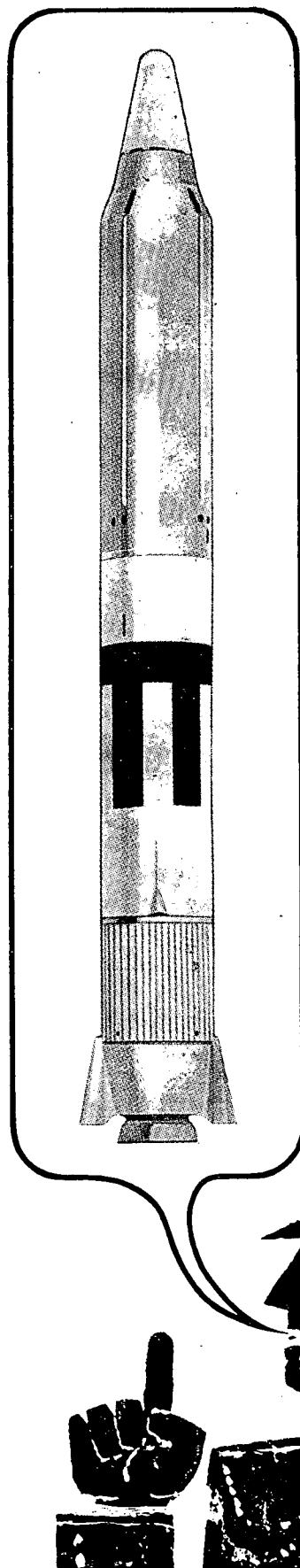

שמירת סוד והגנת מדינה - כיום

ד"ר אינג' ק. פישר

שתי מלחמות-עולם איומות לימדו אותנו, כי בעתיד ניתן יהיה לנצח במלחמה רק על-ידי הרתעת האויב. הכרה זו מביאה גם לידי שינוי ערכין לגבי המושג „שמירת סוד“: במקום לשמור בסוד את עובדת קיומו של נשק חדש כדי להפתיע בו את האויב בשדה הקרב — מקובל היום להבהיר לעולם כולו, כי התוקף ייתקל בנשק עדיף כל-כך, עד שהתקפתו תהיה סיכון גדול מדי לגביר-עצמו.

מלבד זאת — זכותו של האזרח הפשוט במדינה דמוקרטית מודרנית היא לדרוש אינפורמציה, שתאפשר לו להעריך הערכה מציאותית את מצב הבטחון. בימינו יש לחתור להגיע לעדיפות על האויב על-ידי עבודה קשה בכל שטחי המדע והטכניקה ולא בתחומי שמירת סוד. בין הנושאים, אותם יש לפרסם ברבים בפירוט מקסימלי, יש לציין את תפיסת ההגנה הלאומית, את תפיסת ההגנה האזרחית ואת חימוש הגייסות במערכות-הנשק החשובות ביותר. נושאים נוספים לדיון פומבי הם: בעיות הדרכה, מחשבות על שירות-חובה ושירות-קבע, משימותיהם של כוחות ההגנה המרחבית וצידום וכן בעיות ארגון. לעומת זאת, אין לפרסם נתונים על מערכות הנשק, על חלוקתם ועל מיקומם של כלי-נשק חשובים ושל אספקה חיונית, על שיטת האספקה בשעת חירום, על מערכות הקשר, על רמת אימונם של הגייסות ועל אפשרויות הניצול של מערכות הנשק. בסופו של חשבון אין לשכוח, שמדיניות-פרסום כנה מעוררת אמון אצל האזרח — בעוד גינוני סודיות רבים יוצרים את הרושם, כי הממשלה מגסה רק לטשטש הכרעותיה הכושלות. העקרונות לפיהם יש לדון בבעיות שמירת-סוד בתחום הבטחון שנויים במחלוקת, לא רק בציבור הרחב. ההרהורים הבאים נועדו לתרום לפתרון בעיה זו.

כיצד תושג ההרתעה?

יש לצאת מההנחה, כי פג תוקפם של העקרונות ששלטו בשטח זה לפני עשרות שנים. זאת — מפני שהיה על האנושות לצבור את לקחי שתי מלחמות-עולם כדי להגיע להכרה, שכיום אין לנצח במלחמה אלא על-ידי כך, שאין פותחים בה. התפתחותם של כלי-נשק גרעיניים חדישים והתפתחותם של טילים ארוכי-טווח הפכה את הסיכון שבי-מלחמה לכה גדול ובלתי ניתן לחישוב, עד שמגיע המלחמה נעשתה עניין של קיום עצמי.

בעבר נהגו המדינות ריסון רב בפרסומיהן כדי להפחית את האויב על-ידי נשקן החדיש בשדה-הקרב. היום משתדלת כל מדינה להבהיר לאויב בכוח, כבר בימי שלום, כי עשוי הוא להיתקל בכלי-נשק עדיפים כל-כך, עד שלא יוצדק הסיכון שבהתקפתו.

מכך נובעות מסקנות מסוימות לגבי הפרסומים על החימוש ולגבי יתר הנושאים שהועמדו לדיון. מדינה דמוקרטית חייבת להביא בחשבון, כי ציבור רחב ככל-האפשר ידון בבעיות המדיניות המעניינות. אכן, אין ספק כי ההגנה הלאומית, הצורכת כשליש מהכנסות המדינה, היא אחת הבעיות האלה. על הממשלה להיות מעוניינת לספק ידיעות לגופים המוסמכים ולציבור הרחב במידת המותר, כי בלי הספקת-ידיעות זו אין טעם לדיון. אם אין היא עושה זאת, עולה החשד, שיש לה מה להסתיר, ושהיא חוששת מדיון פומבי. אז מתהווה אותו מצב, הגורם מפח-נפש — ושחוא בלתי מכובד במידת מה — בו מנסה העיתונות להשיג את האינפורמציה שלה ממקורות שאינם ניתנים לפיקוח. ממשלה נבונה תנסה תדיר לרכוש את אמונם של העיתונות והציבור ולטפח אמון זה על-ידי הסברה גלויה. ממשלה כזאת מכוונת חלק מהאסטרטגיה שלה על-ידי ההסברה. המעיין בספרות המקצועית המתאימה, במיוחד בזו של ארצות-הברית, ייווכח שהפרסומים הינם לעתים קרובות גלויים-לב במידה מתמיהה. ייתכן, שלא הכל מכוון על-ידי הממשלה: פשוט אין למנוע דליפות — והללו אינן גוררות בהכרח משפטי בגידה. לא פעם יתוארו דברים כאילו הם קיימים או עומדים להיות קיימים בזמן הקרוב — שעה שפיתוחם עשוי להסתיים רק בעוד שנים מספר.

העוקב בתשומת לב אחרי הפרסומים של מדינות ידידותיות ואויבות — לא ניתן להטעותו. הישגי המדע במזרח ובמערב הם כה דומים, עד שהתפתחויות מסוימות בשטח של טכניקת הנשק ממש מרחפות באויר. הצלחה זמנית, לה זוכה צד אחד בשטחים מסוימים, מושגת, לפי נסיוננו, במהירות רבה על-ידי הצד האחר. התנאי לכך הוא, שמדינה, או ברית של מדינות הדואגות להגנתן, ישקיעו מאמצים מתאימים בכל שטחי המדע. תודות לאופיה המקיף של ההגנה המודרנית, יש כיום חשיבות ועניין בכל אחד משטחי המדע. כדי להכיר את האפשרויות ואת היכולת של מדינה, או של ברית מדינות, בתחום הטכניקה של הנשק — די לעיין בפרסומים המדעיים מכל השטחים. רק אנשים החסרים זיקה קרובה למדע ולטכניקה נוטים להאמין, שאפשר להטעות את האויב על-ידי שמירת סוד בשטח זה. בלי לנהל עבודה מאומצת,

העולה בכסף רב, בכל שטחי המדע והטכניקה, אין להשיג עליונות בחימוש. פיתוח המדע והטכניקה זקוק, מצדה, לדיון פומבי עולמי. אין לך דבר שנוגד את מהותו כשמירת הסוד. על כן צודקות מעצמות המערב, בהשתתפן בויכוח העולמי על יסוד נושאי-המדע השונים.

הדיון הפומבי

באיזו נקודה, אם כן, מתחילה שמירת-הסוד בתחום נושאי ההגנה? מטרתה של שמירת הסוד היתה — והינה — להבטיח את העליונות על האויב. נוכחנו לדעת, כי חשוב יותר להבהיר לו עוד בימי שלום את גדול הסיכון בו הוא מסתכן בפתיחה במלחמה — וזאת כדי שהמלחמה לא תיחשב עוד כאמצעי של המדיניות. לצורך זה יש לפרסם דברים, שקודם לכן נשמרו בסוד. ראינו גם, שאת העליונות על אויבים בכוח ניתן להשיג על-ידי עבודה מאומצת בכל שטחי המדע והטכניקה ביתר הצלחה מאשר על-ידי שמירת-סוד. מצב זה עונה גם על דרישת הציבור להסברה מקיפה. עם השטחים הניתנים לדיון פומבי, המשוחרר מהגבלות בטחון, נמנים:

* תפיסת ההגנה הלאומית

כל אורח חייב לדעת, כיצד יוגן שטח המדינה בשעת מלחמה. על סוגיה זו מתווכחים בכל המדינות. שאלות מהסוג של אסטרטגיה קדומנית, או של השימוש בנשק גרעיני או מקובל, נוגעות לכל אחד.

* תפיסת ההגנה האזרחית

האזרח חייב לדעת את הסכנות הנובעות מהשימוש בנשק גרעיני, כימי וביולוגי. הוא חייב לשמוע על האמצעים הנחוצים והננקטים להגנת האוכלוסיה. אם הוא מומחה באחד הנושאים, עליו להיות מסוגל להביע את דעתו.

* חימושם של חילות במערכות-הנשק העיקריות

האזרח חייב לדעת, באילו מערכות-נשק עיקריות חמושים החילות. התעניינותו בבעיות ההגנה הלאומית ואמונו בצבא עולים במידה בה הוא מסוגל לתאר לעצמו את סוג החימוש ולהגיע למסקנה משלו, בהשוואת חימוש זה עם חימושן של מדינות אחרות, ידידותיות או עוינות. כך הוא מסוגל גם לעמוד במצב, בו נמסר על כשלונות ומשגים, ורחוקה ממנו ההרגשה של מפח-נפש וחשד, הנובעת מהסברה בלתי-מספקת.

לדיון פומבי מתאימים גם הנושאים הבאים:

* בעיות הדרכה.

* מחשבות על שירות חובה ושירות קבע.

* משימותיהם של כוחות ההגנה המרחבית וצידום.

* בעיות ארגון.

* כיצד הובטח שבידי הגייסות יימצא תמיד נשק עדיף על נשקו של האויב-שבכוח.

ידוע לנו מן המלחמה האחרונה, כי לא פעם קרה, שנשק טוב לא הגיע בזמן משלבי הפיתוח דרך שלבי הייצור

האויב בדבר כושר הגנתנו, רב ערכה. ידיעות מכל תחומי החיים של עם מאפשרות מסקנות טובות מידיעה צבאית זו או אחרת. הידיעה, שה"בונדסטאג" קיצץ בתקציב לחקר החלל; הידיעה, שהכספים שאושרו למחקר המדעי פחותים בהרבה מהסכומים שנדרשו על-ידי אנשי המקצוע; הידיעה, שהקמת בתי-ספר גבוהים מתעכבת בסכך של ועדות פר-למנטריות ומנהלתיות, ושמשרד ההגנה לא הספיק להוציא 1.5 מיליארד מרק מתקציבו לשנת 1964 בגלל בעיות רכש — כל אלה נותנות למזרח, כמו לידידנו, תמונה נכונה יותר על כושר-ההגנה שלנו (כיום ולשנים הבאות) מאשר יעשו זאת פרטים על עניינים צבאיים. הציבור הבין מזמן, כי ההגנה הלאומית אינה בעיה צבאית בלבד. משגים בתפיסת ההגנה ובהגנת האוכלוסיה יתנו את אותותיהם לגבי כל אורח ואורח. זכר הדברים האלה הוא בן עשרים שנה בלבד.

כיצד יעלה בידנו לחנך אזרחים הערים לבעיות מדיניות, אם אנו מקצצים מעל למידת ההכרח את אפשרות הדיון בבעיות חיוניות? שמירת-סוד מוגזמת תיראה כחשודה — כאילו הממשלה מתחמקת מדיון בשאלות עדינות. גם בשטח ההגנה הלאומית יש לאפשר דיון פומבי בכל הנושאים (כפי שהוטעמו) ולמסור לאזרח בכנות אינפורמציה גם על קשיים ולא רק על הישגים. ציבור החי בהרגשה, כי נמסרה לו אינפורמציה אמיתית, יגלה גם את ההבנה הדרושה, שעה שישתירו בפניו דברים, שהשתיקה יפה להם באמת.

אל החזית. בתקופה של הישגים מדעיים הרודפים זה את זה נודעת לגורם הזמן (משך הזמן העובר מהעלאת רעיון הפיתוח ועד להמצאת כלי הנשק לחזית) חשיבות מכרעת. מאחר שמסודות התעשייה והמסחר פועלים בתנאים דומים, רבים האזרחים המסוגלים להביע דעתם.

מה לשמור בסוד?

ניתן, אם-כן לומר, שבכל השטחים הקשורים להגנה הלאומית לא נמצא כמעט אף אחד, שאין לציבור עניין בו. מהם השטחים, להם יפה שמירת סוד? אלה הם, ללא-ספק, נתונים על מערכות נשק, על מכשירים ועל התקנים, כגון: פרטים על מרעומים; סוגי תחמושת; נוסחאות כימיות של חומרי נפץ; עובי שריון; כוח חדירה של קלעים וכיו"ב; וכן נתונים על חלוקתם ומיקומם של אספקה וכלי-נשק חשובים; על שיטת התחזוקה, לפיה יתוחזקו הגייסות בשעת המלחמה; ועל מערכות הקשר ושילובן. כמובן יש עניין רב בידיעות על אפשרויות השימוש במערכות הנשק ועל רמת האימון של הגייסות.

ידיעות אלה מאפשרות להגיע למסקנות לגבי יכולתו של כוח צבאי, המפעיל מכשירים מודרניים, להתגבר על בעיות של תיקון והמצאת תגבורת. דרישת האינפורמציה של הציבור תבוא על סיפוקה, אף אם שטחים אלה יישמרו בסוד. שכן האויב-שבכוח ינסה ללמוד על אודותם, ואל לנו להקל על מלאכתו. עם זאת יש לזכור, כי ההגנה מקיפה היום את כל שטחי חיינו. שמירת הסוד, כאמצעי להטעות את

